

מי יכול לוותר על כוח שניתן לו?

אריאנה מלמד 02.03.2021 11:18

לרגע אחד, יפה ואופטימי, נדמה היה שפסיקת בג"ץ לפיה גיורים קונסרבטיביים ורפורמיים יוכרו כשווי ערך לגיור אורתודוקסי לצורך חוק השבות, היא ניצחון לדמוקרטיה, לערכי השוויון האזרחי בישראל, לאחר 16 שנים של מאבק עיקש ומתמיד: אבל הרגע הזה חלף מיד, כשהגיעו תגובות מכל עברי הקשת הפוליטית - ובתוכן זו של הרב הראשי לישראל, דוד לאו: "מי שהתגיירו בגיור רפורמי ודומי אינם יהודים, שום החלטת בג"ץ כזו או אחרת לא תשנה את העובדה הזו". שוב מצאתי את עצמי רוצה לומר לו ולדומיו - אנא, לא בכוח. אבל מי יכול לוותר על כוח שניתן לו?

אני יכולה לסלוח לו על סטירת הלחי ששלח לעבר ילדיי, ודים דניאל מלמד וקטיה עמליה מלמד, שנולדו ברוסיה ואותם אימצתי לפני 16 שנים. "לא יהודים", קרא להם, בעידן שבו האורתודוקסיה ותומכיה מסמנים "לא יהודים" כאויבים בדם, כנחותים, וענפים מסוימים באורתודוקסיה דנים ברצינות בשאלה התיאורטית, אם מותר או אסור להרוג ילדים מוסלמים מחמת היותם לא יהודים, ערבים ואויבים. ומה לעשות שילדיי נולדו כבני דת אחרת, שאיננה דתי - וחונכו כיהודים לעשות את הישר והטוב בעיני אלוהים ואדם, לפני ואחרי שעברו גיור רפורמי.

בעטיים של ילדי ובדרך הייסורים שעברנו עד שגורו, למדתי לסלוח לחרדים. אינני שותפה לזעם האזרחי האוטומטי שישראלים רבים נתקפים בו כשהם שומעים שוב על הדרת נשים או שחרורם של אברכים משירות צבאי או אזרחי מטעמי מצפון, בעוד שסרבני מצפון חילונים מושלכים לכלא צבאי. עוד גואה הזעם וגובר במצבים של מצוקות גירושין וקבורה, הדתה בבתי הספר, שחיתות בכשרות והתפרעויות אלימות של חרדים: כל אלה, והכפיה התיאוקרטית הנלווית אליהם, הם סימפטומים לתחלואה פוליטית עמוקה של מדינת ישראל, שאיננה יהודית ואיננה דמוקרטית כלל ביחסה המפלג והמפלה, המדיר והמשפיל כלפי זרמים לא-אורתודוקסיים ביהדות. ישראל היא פשוט המדינה המערבית היחידה בעולם בה יהודים אינם נהנים מחופש דת ומצפון.

האמת, גם לא-יהודים מוסלמים לעבר אורתודוקסיות בהן כוהני דת הם המחליטים מי באמת נשוי או גרוש והיכן ייקברו בני אדם שנולדו עם חותם דת מסוים, מבלי לתהות אם זהו רצונם של האנשים הללו. אבל לאורתודוקסיות מוסלמיות ונוצריות אין כוח פוליטי בישראל. אין להן מפלגות, האלקטורט שלהן - במיוחד המוסלמי - מעולם לא היווה חלק מן המשחק הפוליטי האמיתי במדינה שמדירה גם ערבים מחיים אזרחיים מלאים. לעומת זאת, לאורתודוקסיה החרדית ניתן כוח פוליטי גדול ומשחית, ומי ששואף לשלטון בכל הכוח, וודאי במחיר ההשחתה, הוא מי שזעמי בוער בי כשהחלטותיו מאיינות את זכויות האזרח שלי ושל ילדי ושל מיליוני ישראלים, יהודים ולא יהודים.

החרדים אינם האויב שלי. ראש הממשלה בנימין נתניהו, שמינה עצמו למלך היהודים באשר הם, הוא האויב. הוא לא יצר את המלחמה הזאת, הוא קיבל אותה בירושה מממשלות שמאל-מרכז כנועות ותאוות שלטון כמוהו, שנכנעו לתכתיבים פוליטיים של אורתודוקסיה פטריארכלית מושחתת. מי שמהלל את מורשת רבין, צריך לזכור גם שהמורשת כוללת את סילוקה של שולמית אלוני משולחן הממשלה מפני שהעזה להילחם בחרדים - לא משנאת היהדות אלא מתוך דרישה אזרחית לשוויון: בתקצוב, בלימודי ליבה, בנטל הכלכלי והחברתי שאזרחים אמורים לשאת על גבם כדי לקיים את המדינה. רבין נכנע לש"ס ולדומיה.

הכניעה העצימה את כוחן הפוליטי של מפלגות לא דמוקרטיות, בהן לנשים אין ולא תהיה זכות להיבחר: הכוח הפוליטי נוצל לקידומה של אידאולוגיה דתית רגרסיבית, ונסיגות חוזרים ונשנים להשית אותה על כלל ישראל, בעשרות חוקים שרוב האזרחים כלל לא מודעים לקיומם: הידעתם, למשל, כי זוגות מעורבים בישראל אינם יכולים לאמץ ילדים כי "אין מאמץ אלא בן דתו של המאומץ", ומשום כך בן זוגי, נוצרי פרוטסטנטי אוהב ישראל, לעולם לא יירשם בתעודת הזהות כאביהם? וכי כדי להיות ראוי לאמץ ילדים, אילצה אותי מדינת ישראל לנסוע לקפריסין כדי להתגרש ממנו בניגוד לרצוני, וכך לשקר ולהצהיר שאני "אם יחידנית"?

בשמה של האורתודוקסיה והכוח הפוליטי שממשלות ישראל נתנו בידיה, נדרשתי שוב לעשות שקר בנפשי ובנפשותיהם של ילדיי כשסוגיית הגיור עלתה על הפרק. ידעתי שיהיה קשה מאד על פי הלכות הגיור האורתודוקסי וחוקי המדינה, שנמסכו זה בזה בתמהיל רעיל של כזב וכפיה. ילדיי היו בני ארבע כשהגיעו ארצה, לצרכי הרבנות והגיור נחשבו "גדולים", ואלה התנאים שהתנו להם ולי כדי להיות ראויים לגיור: הייתי אמורה לעקור מן הקיבוץ שבו התגוררנו, כי אורח החיים שם לא מתאים ליהודים אמיתיים. הייתי אמורה להכשיר את מטבחי כך שיהיה דומה בכל למטבח של משפחה חרדית, הייתי אמורה להלך בלבוש צנוע, לשמור שבת על כל דקדוקיה, ולאפשר לבית הדין לגיור או לשלוחיו להתחקות בכל עת, לפני ואחרי הגיור, על אורחות חיינו. עוד נדרשו ילדיי להתחנך בחינוך חרדי, גם אם לא קיימת בישראל מסגרת חינוכית חרדית מתאימה לצרכים המיוחדים של בני.

כל אלה ועוד נמסרו לי באמצעות מתווך חרדי שדרש את טובתנו, וידע שלא אוכל להתייצב בפני בית הדין לגיור ולשתוק על העוולות הללו. לבסוף, כשנאמר לו באדנות של שליטים כי "אם היא לא מסכימה אז שלא יהיו יהודים", נואשתי מן האפשרות: התבוננתי בילדים ואמרתי לעצמי - כשיגדלו, יחליטו בעצמם. אני לא מוכנה לחיות תחת הכפיה הרעה הזאת וגם לא לגרור אותם לתוכה. כיהודיה, כאזרחית, לא רציתי בשקר הזה.

מי כפה ודרש שאשקר? לא החרדים, אלא מי שנתן בידיהם את הכוח. ב-25 השנים האחרונות זה בנימין נתניהו, אותו איש שלחש על אזנו של חרדי אחד "השמאל שכח מה זה להיות יהודים" ובכך סימן אותי כאויבת של עמי; שאץ לקבל את ברכתו של הרבי מלובביץ', מנהיג כת משיחית משונה ביותר המאמינה שאדם שמת מזמן עודנו בחיים והוא גם המשיח; שהתרפס בפני מפלגות חרדיות כדי לבצר את שלטונו; שייבא המוני חולי קורונה חרדים לישראל; שנכנע בחפץ לב לתכתיבי רבנים ולכוחם כדי לשמור על הישרדות שלטונו המושחת.

זה אותו נתניהו שבעשור האחרון וגם לפניו לא הכריע בנושא הגיור, ומאותם טעמים ממש. אותו נתניהו שהרחיק מעליו את הקהל הגדול של יהודי ארצות הברית ואירופה מן הזרמים הקונסרבטיבים והרפורמים, אותו נתניהו עצמו ששלטונו הוא תעודת עניות לערכי היהדות והדמוקרטיה גם יחד: "מי האיש החפץ החיים, אוהב ימים לעשות טוב. נצור לשונך ומרע ושפתיך מדבר מרמה. סור מרע ועשה טוב, בקש שלום ורודפהו", אנחנו שרים לו בהפגנות בבלפור בכל קבלת שבת: נתניהו הוא האיש הרחוק ביותר מדמות האדם היהודי, הערכי והמוסרי של מחבר תהילים ל"ד.

זה גם מה ששרו על הדשא בקיבוץ שפיים, בקבלת השבת בה עמדו ילדיי נרגשים ושמחים בבגדי חג, כשבתי אוחזת בספר התורה, תחת חופה גדולה יחד עם מתגיירים חדשים אחרים ואלפי חברים בתנועה הרפורמית שנקבצו לחגוג יובל לתנועה. קדמה לכך טבילה בים, יחד עם חברי בית הדין לגיור, ואם בית הדין: אישה, רבה רפורמית, שעמדה בראש ההרכב. אלה שאלו את ילדיי שאלות רבות ומגוונות מתוכן הסיקו את כוונתם האמיתית לחיות כיהודים בישראל.

למחרת הטקס, בן השכנים אמר לבני "אתה לא יהודי ובחיים לא תהיה יהודי", ואש זרה ניצתה בעיניו. במה הוא שונה מן הרב הראשי לישראל? לשניהם מעניקים שליטיה של ישראל כוח פוליטי בלתי מידתי לחלוטין, להם ולדומיהם ולמעוולים הגדולים שיצאו מקרבה של האורתודוקסיה, מברוך גולדשטיין וממשיכי דרכו ועד למציתי הבית בכפר דומא על יושביו, מבצלאל סמוטריץ' ועד איתמר בן גביר. כולם יהודים טובים להלל בעיני השלטון. בני וביתי? לא, לא. וגם אני לא, בהיותי אשת שמאל.

המאבק על ההכרה האזרחית בגיור על פי מצפוננו של אדם ועל פי זהותו הקהילתית-דתית הוא רק חלק קטן מן הסיפור הגדול יותר, של ילדיי ושלי ושל מליוני אזרחים בישראל: זהו מאבק על צביון דמוקרטי ויהודי ערכי של מדינה, שאבותיה הקדמונים, מיתולוגיים או אמיתיים, כתבו פעם טקסט נהדר על אדם שנברא בצלם אלוהים, והנחילו את הרעיון הזה לעולם: מתוכו צמח עקרון השוויון ומתוכו נולדו המהפכות הדמוקרטיות הגדולות וזכויות האדם והאזרח. בכל מקום. לעת עתה, גם אחרי הנצחון בבג"ץ, רק לא בישראל.